

UNIVERZITA TOMÁŠE BATI VE ZLÍNĚ

FAKULTA HUMANITNÍCH STUDIÍ

Institut mezioborových studií Brno

Alkohol a mladá generace

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Vedoucí bakalářské práce:

doc. PhDr. Ivan Nedoma

Vypracovala:

Jana Strejčková

Brno 2010

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma Alkohol a mladá generace zpracovala samostatně a použila jsem literaturu uvedenou v seznamu použitých pramenů a literatury, který je součástí této bakalářské práce.

Elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné.

V Blansku dne 2. dubna 2010

.....

podpis

Poděkování

Děkuji panu doc. PhDr. Ivanovi Nedomovi za velmi užitečnou metodickou pomoc, kterou mi poskytl při zpracování mé bakalářské práce.

Dále bych chtěla poděkovat MUDr. Karlovi Nešporovi a MUDr. Zbyňkovi Mlčochovi, kteří mi ochotně poskytli materiály k této práci.

OBSAH

Úvod	2
1. Alkohol	4
1.1 Definice pojmu	4
1.2 Charakteristika alkoholu	6
1.3 Vývoj alkoholové závislosti	7
1.4 Dílčí závěr	10
2. Alkohol na školách a řešení problému	13
2.1 Alkohol a mládež na školách v ČR a jiných zemích	13
2.2 Zvláštnosti požívání alkoholu dětmi	15
2.3 Skupiny náchylné ke vzniku požívání alkoholu	17
2.4 Varianty zakrývání požívání alkoholu	19
3. Následky požívání alkoholu mládeží	22
3.1 Skupiny ohrožené alkoholismem	22
3.2 Dopady abusu alkoholu na osobnost	23
3.3 Vliv konzumace alkoholu na lidský organismus	25
3.4 Alkohol a psychické dospívání	26
3.5 Alkohol a fyzické dospívání	28
3.6 Alkohol a sociální vývoj dospívajících	30
4. Prevence	32
4.1 Využití zákona č. 379/2005 Sb. v praxi	32
4.2 Možnosti prevence	34
Závěr	37
Resumé	39
Anotace	40
Seznam použité literatury	42
Seznam příloh	44

ÚVOD

Problematika alkoholu mezi mládeží je dnes více než kdy jindy aktuální. Podle nejnovějších statistik každoročně vzrůstá počet konzumentů alkoholu. Alarmující je skutečnost, že návykové látky, ať již se jedná o alkohol, nikotin či drogy nelegální nacházejí své příznivce ve stále mladších věkových skupinách. Jejich výskyt mezi žáky základních škol dnes není ničím ojedinělým.

Důvody, proč mládež sáhne po alkoholu nejsou nijak výjimečné a objeví se průběhu života vlastně u každého z nás. Bývá to zvědavost, touha po zvláštních zážitcích a dobrodružství, nuda, snaha přizpůsobit se vrstevníkům, touha zbavit se mindráků nebo snaha zapomenout na problém, nebo i zvýšit výkonnost a podobně. Kdo z nás někdy něco podobného necítil? A přesto většina lidí není závislá na alkoholu. Znamená to, že umíme řešit své problémy nebo naplňovat potřeby jiným, méně nebezpečným způsobem. Je zapotřebí se to naučit. Řešit problémy, naplňovat své tužby a potřeby se každý člověk učí od narození.

Bakalářskou práci jsem rozdělila na čtyři části. V první části budu popisovat alkohol jako chemickou látku, jeho účinky na lidský organismu a především na organismus dospívajícího člověka vzhledem ke specifikům období dospívání. Druhou kapitolu své práce budu věnovat stručnému nástinu stavu spotřeby alkoholu v českém prostředí, tedy ve školním prostředí, jejímž prostřednictvím jsem chtěla představit celospolečenský přístup k alkoholu a skupiny náchylné ke vzniku požívání alkoholu. Ve třetí kapitole se budu zabývat následky požívání alkoholu mládeží. Zejména na skupiny ohrožené alkoholem, vliv konzumace alkoholu. Čtvrtá kapitola popisuje využití zákona č. 379/2005 Sb v praxi a možnosti prevence. Dále opatřením, kterými se společnost snaží omezit dostupnost a snížit poptávku po alkoholu dětmi a mládeží, zkoumání této problematiky, tak jak je o ní psáno v odborné literatuře a periodikách.

Především je druhá kapitola věnována opatřením, kterými se společnost snaží omezit dostupnost a snížit poptávku po alkoholu dětmi a mládeží. Pro výstižnou ilustraci situace vztahu alkoholu a dospívajících představuje třetí kapitola výsledky vybraných mezinárodních studií a věnuje se popisu stavu zkoumání této problematiky, tak jak je o ní psáno v odborné literatuře a periodikách.

Poukazují na možná rizika požívání alkoholu mládeže, nastínit problematiku alkoholu mezi mládeží, vymezit základní pojmy, popsat problematiku vzniku závislosti na alkoholu, poukázat na možnosti jak takovou závislost léčit.

Bakalářská práce je zpracována formou analýzy literatury a podkladů, vlastních procesních zkušeností a za využití zákona č. 379/2005 Sb.

1. ALKOHOL

1.1 Definice pojmu

Alkohol provází člověka snad po celou dobu jeho civilizovaného vývoje. Alkohol a jeho účinky poznali lidé pravděpodobně již ve starověku. Alkohol poznali ve formě vína z vinné révy. Řeckové víno dováželi, často pro čistě lékařské účely. V Římské říši bylo pití vína velmi rozšířené. Japonci znají víno z rýže, mexičtí Indiáni z Agáve a Inkové z kukuřice. Staří Vikingové, ale i Slované znali medovinu z kvašeného medu. Pivo vařili již staří Babylóňané před 7-8 tisíci lety. Staří Čechové znali pivo velmi dobře. Slovo alkohol pochází z arabského al-kahal, což se dá přeložit jako jemná substance. Čistý alkohol byl poprvé získán v 10 století, kdy Arabové vynalezli proces destilace a od té doby máme k dispozici silnější vína a tvrdý alkohol. Nejvyšší možné koncentrace alkoholu jsou kolem 95 %. Tento alkohol se používá k lékařským účelům. Nejvyšší koncentrace konzumního alkoholu bývá většinou kolem 40%. (Skála, 1988)

Alkohol vstoupil lehkým krokem do lidského života z toho důvodu, že v prvopočátku lidem pomáhal a zpříjemňoval život. Lidem vyhovovaly především ty vlastnosti alkoholu, jichž bylo možno využít v lékařství. O blahodárných účincích alkoholu najdeme svědectví i v pracích antického lékaře Hippokrata i filozofa a lékaře Ibn Síny. Lidé využívali různé vínové obklady, které přinášely pacientovi úlevu, také po samotném požití alkoholického nápoje se pacientovi ulevilo a bolest byla snesitelnější. Důležitou roli v rozvoji požívání alkoholických nápojů sehráli i bylinkáři a lidoví léčitelé. Alkohol lidem usnadňoval lidem život a činil jej příjemnějším, ale již v této době dokázal alkohol svádět člověka ze správné cesty. Lidé vítali, že pod jeho účinky se mění jejich psychické vlastnosti. Po požití alkoholu měli lepší náladu, byli veselejší, snadněji se sblížovali, různé osobní problémy a útrapy se jim nejevily již tak nesnesitelné a nepřekonatelné. Požití alkoholu je přiváděno ke kolektivnímu veselí. Lidé se tak nevědomky dostali na šikmou plochu, z které pro mnoho z nich již nebylo úniku. Přitom je třeba mít trvale na mysli,

že první krok k chronickému alkoholismu dělá člověk tehdy, když si nedokáže odříct svou obvyklou dávku. Všeobecně je známo, že vůbec nejcitlivějším orgánem na poruchy prokrvení je mozek- a jestliže navíc je v krvi ještě alkohol, velmi rychle dochází k výrazným změnám chování, v jejichž základu zprvu stojí zpomalené vedení vzruchů a nervových vlákních a zpomalené vedení vzruchů na spojeních mezi vlákny. Při větších dávkách alkoholu ochabuje sebekritičnost, dostavuje se chvástavost, poruchy vnímání, poruchy řeči. Už při 0,3% koncentraci alkoholu nastupuje alkoholické opojení a při 0,4%-0,5% dochází ke snížení vnímání, že člověk může podstoupit i chirurgický zákrok. (Šedivý, 1988).

Často se u nás i ve světě hovoří o problémech s alkoholem u dětí a dospívajících. Tento problém není možné zcela oddělovat od pití alkoholu v dospělé populaci. Celková spotřeba alkoholu úzce souvisí s počty lidí, kteří pijí alkohol problémově. Mezi nimi je pak zákonitě řada rodičů, jejichž nezdrženlivé chování k alkoholu poškozuje nejen je, ale i jejich děti. Je známo, že u dětí z rodin, kde je rodič závislý na alkoholu, vzniká závislost na alkoholu rychleji a v mladším věku. Zvláště tyto děti je proto třeba před alkoholem chránit a jejich prevenci věnovat větší pozornost. V rodinách, kde se vyskytuje problém s alkoholem, je častější sexuální či citové zneužívání i násilí vůči dětem a tyto děti bývají také častěji svědky domácího násilí. Dochází zde také častěji k rozvodům a k trestné činnosti. Existuje i větší riziko zanedbávání psychologických a někdy i hmotných potřeb dětí. Kromě genetických vlivů se tedy většinou uplatňuje i negativní vliv prostředí. U dětí bývají častější poruchy chování, jinak řečeno tyto děti více zlobí doma i ve škole a mají později větší sklon ke kriminalitě. Častější bývá školní neprospěch, nižší vzdělání a horší pozdější pracovní uplatnění dětí. Závažnou komplikací je vyšší výskyt depresí a sebevražedných představ a tendencí u dětí. Častější jsou i úzkostné stavy. Typickými obtížemi jsou bolesti hlavy, nespavost a děsivé sny, tiky, pomočování, nevolnost, astma, migrény, alergie, anemie, častá nachlazení a problémy s váhou. Tyto děti také o sebe mnohdy nedbají, bývají neupravené a nevhodně oblečené .

Pití alkoholu během těhotenství může v mnoha směrech poškodit plod. Častější než relativně nápadný fetální alkoholový syndrom jsou diskrétnější problémy projevující se nižším intelektem nebo poruchami chování. Neléčená závislost na alkoholu je u matek méně často spojena s agresivním chováním než u mužů, i tak ale obvykle chod rodiny a výchovu dětí naruší a to často ještě více než u závislosti u otce.

Česko drží jeden smutný primát – mladí lidé zde mají ve srovnání s dalšími státy vstupujícími do EU největší zkušenost a alkoholem. Například šestnáctiletí vypijí v Česku dvakrát více alkoholu než jejich protějšky v ostatních zemích. Velké zkušenosti má s alkoholem čtyřicet procent mladých Čechů. Podle studie Mezinárodního centra pro drogové závislosti skončilo za Českem na druhém místě Slovensko, nejlépe je na tom Polsko. Proč je tomu tak, proč mladí v Česku tolik pijí? „V zemi, kde je levnější dát si pivo než limonádu, je odpověď jasná“, konstatuje Karel Nešpor, přední odborník na alkoholismus. Mladých lidí, kteří v Česku holdují alkoholu je zhruba stejně jako dospělých. Je to dvacet procent. Z nich tedy každý vypije v přepočtu téměř deset litrů čistého lihu za rok. To je padesát půllitrových lahví vodky nebo čtyři sta piv.

1.2 Charakteristika alkoholu

Alkohol je ethylalkohol - etanol je přírodní látka vznikající kvašením cukrů za účasti souboru fermentů, které mění hexozy postupně na kyselinu pyrohroznovou, a etylalkohol (C_2H_5OH), který je obsažený v alkoholických nápojích. V čistém stavu je to bezbarvá tekutina, lehčí než voda specifické hmotnosti 0,79 až cca 0,8 g . Gram alkoholu představuje asi 1,26 ml. Alkohol má bod varu 77-78 °C a bod tuhnutí – 130 stupňů.

Slovo alkohol pochází z arabského al-kahal, což se dá přeložit jako jemná substance. Čistý alkohol byl poprvé získán v 10 století, kdy Arabové vynalezli proces

destilace a od té doby máme k dispozici silnější vína a tvrdý alkohol. Nejvyšší možné koncentrace alkoholu jsou kolem 95 %. Tento alkohol se používá k lékařským účelům. Nejvyšší koncentrace konzumního alkoholu bývá většinou kolem 40%. Za alkohol se podle protialkoholního zákona považují všechny nápoje obsahující více než 0,75 objemových procent etanolu. (Doc. MUDr. J. Skála CSc., 1988... až na dno! ?, s. 9, 735 21 06/31)

Přitom je třeba mít trvale na mysli, že první krok k chronickému alkoholismu dělá člověk tehdy, když si nedokáže odříct svou obvyklou dávku. Všeobecně je známo, že vůbec nejcitlivějším orgánem na poruchy prokrvení je mozek- a jestliže navíc je v krvi ještě alkohol, velmi rychle dochází k výrazným změnám chování, v jejichž základu zprvu stojí zpomalené vedení vzruchů a nervových vlákních a zpomalené vedení vzruchů na spojeních mezi vlákny. Při větších dávkách alkoholu ochabuje sebekritičnost, dostavuje se chvástavost, poruchy vnímání, poruchy řeči. Při větší koncentraci alkoholu nastupuje alkoholické opojení a dochází ke snížení vnímání, že člověk může podstoupit i chirurgický zákrok.

1.3 Vývoj alkoholové závislosti

Alkoholismus nebo též závislost na alkoholu, opilství je chronické recidivující onemocnění postihující nejen celou osobnost postiženého jedince po stránce psychické a fyzické, ale i jeho blízké, zvláště pak rodinné příslušníky. Patří mezi nejzávažnější a nejrozšířenější formy závislosti. Obecně lze o alkoholismu hovořit tehdy, dosáhne-li závislost na alkoholu takového stupně, že škodí buď jedinci, společnosti nebo oběma. Tuto nemoc je možno jako všechny ostatní duševní i tělesné poruchy léčit. Průběh závislosti na alkoholu je různý. Odlišuje se mimo jiné podle toho, jaký alkohol je zneužíván.

V České republice je alkohol problém, který je často bagatelizován. Dá se říci, že lidí, kteří problematicky konzumují alkoholické nápoje, jsou v Česku desetitisíce. Z dostupných statistik vyplývá, že problém tohoto druhu má 25 % mužů a 10 % žen.

Znepokojující je i rozšířenost konzumace alkoholu mezi mládeží. Tento fenomén je na okraji zájmu veřejnosti a zastiňuje ho viditelnější drogová problematika. Je nutné konstatovat, že alkohol, i přesto že je legální, pořád zůstává drogou srovnatelnou s heroinem nebo opiáty. Nabaluje na sebe celou řadu negativních jevů, jako je kriminalita, sekundární chronická až smrtelná onemocnění.

Zkušenost dětí při prvním kontaktu s alkoholem bývá rozpačitá. Pivo, víno, tvrdý alkohol jim nechutná, pouze sladký likér v nich vyvolává nepatrný zájem. Již jde o formování postoje dítěte k alkoholu, který může vyznít ve prospěch pití v dospělém věku. Většinou však kontakt dětí s alkoholem neznamená vážnější vliv na návykovost v dospělosti. Významné zkušenosti získává mladý člověk (maturita, taneční, autoškola...). Jde o spontánní projev radosti a veselí, kdy už začínají působit dva velmi výrazné prvky – pocit dospělosti a vlastní finanční příjem. Poněkud jiné je to u vysokoškoláků, u nichž většinou malé finanční příjmy a náročnější časová vazba na studium reálně omezují příležitost ke zjevnějším kontaktům s alkoholem a i po ukončení studia mívají velmi málo volného času. Kontakt s alkoholem v produktivním věku zpravidla není cílem, ale spíše prostředkem či příležitostí k podbarvení a zpestření dynamického rytmu života. Určujícím obdobím pro formování postoje člověka k alkoholu bývá převážně mezi jeho třicátým a čtyřicátým rokem života. Tehdy se v podstatě rozhoduje o tom, zda z vás bude pouze příležitostný konzument, nebo se přehoupnete do role alkoholika. Asi po čtyřicítce se začínají objevovat životní problémové jevy, které se už nedaří tak hravě zvládnout jako doposud. Také se však může stát motivem k pití alkoholu nečekaný úspěch v zaměstnání, pohoda v rodinném životě nebo jen hledání nějakého vzrušení v rámci existujícího stereotypu.

Kdo je tedy alkoholik? Zde je několik nejmarkantnějších znaků. Dle Dr. Jelínka: Okénka – výpadky paměti na dobu v opilosti postupnou narůstající frekvence, tajné pití, trvalé myšlenky na alkohol, překotné pití – nekontrolované, změněná kontrola pití – neschopnost přerušit nebo zdržet se pití, vysvětlování důvodů k pití, nápadné agresivní chování, třesy, pití nutkavého rázu, zhroucení racionalizačních systémů. To je debakl, lhaní, kriminální činy, krádeže. (Skála 1988)

Jedním ze znaků začínajícího alkoholismu je např. pití doma a sám. Vzhledem k tomu, že alkohol je společenská droga, problém vzniká ve chvíli, kdy je užíván mimo společnost.

Brzké známky požití se vyznačují tak, že z dechu je cítit alkohol, zarudlé oči, zhoršená pohybová kooperace, bolesti hlavy, nejistá chůze, ospalost, nezřetelná výslovnost, slovní nebo fyzická agresivita.

Znaky dlouhodobého požívání alkoholu je „Okénko“ - výpadky paměti na dobu v opilosti postupnou narůstající frekvence, tajné pití, trvalé myšlenky na alkohol, překotné pití – nekontrolované, změněná kontrola pití - neschopnost přerušit nebo zdržet se pití, vysvětlování důvodů k pití, nápadné agresivní chování, třesy, pití nutkavého rázu, zhroucení racionalizačních systémů - tj. debakl, lhaní, kriminální činy, krádeže, častější úrazy, popáleniny, pořezání, tělesné nemoci – zejména jaterního trávícího systému, zvýšení krevního tlaku.

MUDr. Zbyněk Mlčoch uvádí, že vznik alkoholismu není jednorázová záležitost. Z pijáka se stává alkoholik dle jeho věku za různou dobu. U 15-ti letého člověka je to asi půl roku a více. U dospělého trvá vznik závislosti většinou roky (až pět let). Čím je tedy člověk mladší, tím vzniká závislost dříve. U mladých lidí jde o prostředek záměrné intoxikace. Nejčastěji se opíjí sami, málokdy je alkohol podán mládeži dospělou osobou. Důvodem k pití alkoholu je nuda a nedostatek jiného využití času.

Alkoholismus patří mezi nejzávažnější a nejrozšířenější formy závislosti. Obecně lze o něm hovořit, dosáhne-li závislost na alkoholu takového stupně, že škodí buď jedinci, společnosti nebo oběma. Je znepokojující i rozšířenost konzumace alkoholu mezi mládeží. Tento fenomén je na okraji zájmu veřejnosti a zastiňuje ho viditelná drogová problematika. Alkohol i přesto, že je legální, pořád zůstává drogou. A to velice tvrdou drogou srovnatelnou s heroinem nebo opiáty. Nabaluje na sebe celou řadu negativních jevů, jako je kriminalita, rozvodovost, sekundární až smrtelná onemocnění.

Ve společnosti se v posledních letech zaměřuje pozornost na preventivní aktivity a projekty netolerovaných drog jako jsou taneční drogy, pervitin, heroin a kokain. Bohužel se přivírají oči nad závislostmi, které u dětí a mladých lidí zdomácněly a dokonce probouzejí představu, že pokud tyto „tolerované“ drogy užívají, stávají se dospělými. Jedná se o tabákové a alkoholické nápoje.

1.4 Dílčí závěr

Všechny dostupné průzkumy prokázaly, že se věk konzumentů alkoholu stále snižuje a informace o čtrnáctiletých dětech pod vlivem alkoholu už dnes nikoho nepřekvapí.

S touto tematikou, která je mimochodem zakotvena v zákoně č. 379/2005 Sb. o opatřeních k ochraně před škodami způsobenými tabákovými výrobky, alkoholem a jinými návykovými látkami se rozhodli bojovat Jihomoravští policisté, a tak vznikl pilotní program Policie ČR, Správy Jihomoravského kraje s názvem „Nová tvář prevence závislostí (ochrana mládeže). Projekt zaměřil svoji pozornost na distribuční místa (prodejce alkoholických nápojů, tabákových výrobků a provozovatele výherních automatů).

Vznik alkoholismu není jednorázová záležitost. U 15-ti letého člověka je to asi půl roku a více. Čím je člověk mladší, tím závislost vzniká dříve. U dětí a mládeže jde o prostředek záměrné intoxikace. Nejčastěji se opíjí sami. Důvodem k pití alkoholu je nuda a nedostatek jiného využití času. Počátek konzumace alkoholu a později alkoholismu se dá analogizovat se situací, kdy mládež hledá v alkoholu zdroj euforie to je příjemnou změnu nálady, obveselení, úlevu, odstranění potíží, problémy ve vztahu s rodiči, se spolužáky, s učiteli atd. Počátek konzumace alkoholu může být také v tom, že dítě a mladistvý chce držet krok se staršími kamarády v partě.

V mnoha případech, děti nebo mladiství páchají trestnou činností pod vlivem alkoholu. Jedná se většinou o řízení motorového vozidla pod vlivem alkoholu, výtržnictví, poškozování cizí věci a další trestné činy.

Alkohol negativně působí na mladý organismus, na jeho budoucí život, způsobuje problémy při začlenění mladého člověka do naší společnosti. Alkohol jako ostatní drogy, je pro děti a mladistvé nebezpečnější než pro dospělé. I při občasné konzumaci se zvyšuje nebezpečí onemocnění jater (játra nejsou schopna odbourávat alkohol v takové míře jako u dospělých) a nervového systému. Alkohol je velice škodlivý pro samotný vývoj dítěte. Je dlouhodobě prokázáno, že děti mnohem více trpí onemocněním horních cest dýchacích a dokonce pětkrát častěji jsou evidovány v psychiatrickém pracovišti.. Nejčastěji je také způsobeno požívání alkoholu u mládeže ne tím, že jeden z rodičů je alkoholik, ale i často tím, že druhý rodič svou roli nezvládá správně a dostatečně. Čím mladší jedinci pijí alkohol, tím větší je riziko pozdějšího přechodu na jiné tvrdé drogy. Riziko ohrožení se zvyšuje u těch dětí, jejichž otec je závislý na alkoholu. Rodinná zátěž se udává asi na 64 % .

Dále bych ze své praxe uvedla, že tragické následky nejsou jen v samotné závislosti na alkoholu, ale v souvislosti s alkoholem, ale i jeho konzumací zbytečně umírají mladí lidé při řízení v opilosti nebo při úrazech v důsledku opilosti.

Alkohol zvyšuje také zvyšuje riziko úrazů. Čím dříve dochází k pití alkoholu, tím je vyšší riziko v pozdějším věku. Jedinec, který začne pít před čtrnáctým rokem má 12 x vyšší riziko úrazů než ten, který začne až po dvacátém prvním roce. Jak z našich tak z celosvětových statistik vyplývá, že třetina úrazů u nás i ve světě souvisí s požíváním alkoholických nápojů. Jde především o úrazy dopravní, pády, tonutí, popáleniny, ale i o úrazy ze záměrných střetů. Riziko při požívání alkoholu u mladistvých je extrémně vysoké, je příčinou 35 % všech úmrtí ve věku 15-20 let. 40% všech utonutí je ve vtažení k požití alkoholu. Dále ze statistik vyplývá, že možnosti preventivních opatření jsou široká. Bylo zjištěno, že 33% jedinců jezdí s opilým nebo pijícím řidičem. 32 % jedinců bylo v posledních měsících intoxikováno alkoholem. Jistou roli zde hraje i psychologie. Pokud se dítě již od malička setkává s pitím, nikdo mu je zakazuje jeho konzumaci, nikdo mu neříká, aby nepilo, dítě to považuje za normu, běžnost. Dítě pak v budoucnu napodobuje rodiče. V současné době se věk konzumentů alkoholu snižuje.

Společnost si v posledních letech začala uvědomovat, že požíváním alkoholu u dětí a mládeže vzniká velký společenský problém, který je nutné co nejrychleji řešit. Jak jsem se již zmiňovala pilotní program Policie ČR je prvním velkým krokem k řešení tohoto společenského problému. Jedná se o nárazové kontroly, které provádí policisté na místech, kde se podává alkohol a kde je velký výskyt dětí a mládeže, jedná se hlavně o diskotéky. Při těchto kontrolách se hlavně policisté zaměřují na dodržování již zmiňovaného zákona č. 379/2005 Sb.

Zdaleka nejdůležitější roli v ochraně dětí před alkoholem hrají rodiče, kteří představují první obrannou linii v ochraně svých dětí před alkoholem. Rodiče musí být příkladem pro dítě, měli by částečně dítěti organizovat volný čas. Škoda, že ne všichni rodiče si to uvědomují, jak důležitou úlohu mají. Víím, že i pro rodiče je dnešní doba velmi složitá a náročná, ale co teprve pro jejich děti, které jsou snadno zranitelné.

2. Alkohol na školách a řešení problému

2.1 Alkohol a mládež na školách v ČR a jiných zemích.

Při provádění jedné studie z roku 2003 sledovali kolem 3400 osob, které byly na počátku výzkumu žáky 7. ročníků základních škol 31 % z nich pilo alkoholické nápoje 3x nebo častěji v posledním roce nejméně 1x v průběhu posledního měsíce před vyšetřením (autoři je označují za pijáky). Pijáci byli 19x častěji kuřáky nebo užívali tvrdé drogy a 4,5x častěji v posledním roce kradli v porovnáním s těmi, kdo alkohol nepili. Uvedené rozdíly přetrvávaly i ve 12. třídě. Pijáci ve 12 ročníku 5x častěji kouřili každý týden marihuanu, 3x častěji užívali tvrdé drogy nebo kvůli alkoholu měli závažné problémy, 2x častěji byli ze škol vylučováni a 2x častěji se dopustili násilného nebo kriminálního jednání, které jsou.

Autoři studie uvádějí, že alkohol v časném dospívání patří k nejdůležitějším rizikovým faktorům ve vztahu k řadě problémů. Jedním z možných vysvětlení je to, že alkohol narušuje rozvoj sociálních dovedností, které jsou potřebné pro úspěch v dalším životě.

Například na školách v USA se alkohol podílí na všech nejčastějších příčinách smrti v dospívání. Podobně je to i u nás. MUDr. Csémy zjistil, že v České republice roste relativní riziko zkušeností s heroinem nebo pervitinem 3,4 x u dospívajících, kteří měli v posledním měsíci zkušenost nadměrným konzumentem alkoholu s alkoholem.

Mezi školní úspěšností (měřenou průměrným školním prospěchem) a nadměrným konzumem alkoholu je statisticky významný vztah, který lze interpretovat tak, že mezi studenty s horším prospěchem je vyšší výskyt nadměrného konzumu alkoholu.

S alkoholem začínají v Evropské unii jako první české děti. Svou první sklenku si dají už kolem jedenáctého roku. Mladí Slovinci jsou o tom trochu lépe. Problémy, ale mají i děti v Nizozemsku a Británii. Poměrně vysoký je v Česku i podíl dětí, které pijí pravidelně a opíjejí se. Podle uvedených studií se 13 % Čechů ve věku od 15 do 16 let opije přinejmenším třikrát měsíčně a stejný podíl pije alkohol nejméně desetkrát do měsíce.

Každé druhé dítě přiznalo, že se v životě už přinejmenším dvakrát opilo. Podle statistik také mezi mládež ve střední a východní Evropě postupně proniká další zvyk pití alkoholu s vyloženým cílem opít se.

V Česku to dělá zhruba 18 procent patnáctiletých, zatímco ve Švédsku, Británii, Nizozemsku či Irsku to je čtvrtina až třetina všech dětí.

Na pravidelné pití alkoholu si nejrychleji zvykají děti v Nizozemsku, Rakousku a Belgii. Pětina patnáctiletých dětí se v těchto zemích napije nejméně desetkrát do měsíce. Naopak příliš rozšířené není pití alkoholu mezi mladými ve Francii, Portugalsku či Itálii, přestože celková spotřeba alkoholu patří v těchto zemích k nejvyšším v Evropě. Stejně jako mezi dospělými i mezi dětmi pijí v Evropě častěji chlapani než dívky. Například v některých severských zemích je však opilost překvapivě častější mezi mladými dívkami, nebo jsou čísla u obou skupin podobná.

Většina unijních států povoluje pití alkoholu od 18 let, například v Norsku je to však až o dva roky později. Řada zemí však od tvrdého alkoholu odlišuje pivo a víno, které povoluje mladým lidem konzumovat již po 16. narozeninách.

Časté pití alkoholu může podle expertů u mládeže poškodit mozek či zabránit správnému vývinu kostí. Dlouhodobé nadměrné užívání alkoholu zase vede k cirhóze jater, vysokému krevnímu tlaku či nadváze

Mladí lidé pod vlivem alkoholu navíc mají sklony k násilí, jsou ochotnější k nechráněnému sexu a při řízení vozidel způsobují vážné nehody. "Alkohol se podílí zhruba na čtvrtině z nich," uvedl expert Evropské komise Jean-Paul Repussard.

V jedné z evropských studií se česká mládež umístila v pravidelné konzumaci alkoholu na třetím místě, za Dánskem a Rakouskem. (www. pediatriepropraxi.cz, Pediatrie pro praxi r. 2009, Doc. MUDr. Michal Hladík)

2.2 Zvláštnosti požívání alkoholu

Z dlouhodobého hlediska může mít konzumace alkoholu negativní vliv na školní prospěch, společenský život a přátelské vztahy mladistvých i na jejich celkový zdravotní stav. Mohou se také dostat do potíží v důsledku porušování zákazu nákupu a konzumace alkoholických nápojů.

Z těchto důvodů nejsou pro mladistvé stanoveny **žádné** limity bezpečné konzumace alkoholu.

Prázdniny jsou dobou experimentů nezletilých s alkoholem. Odborníci varují, že čím dříve mladí začnou pít, tím více jsou v dospělosti ohroženi vysokým krevním tlakem či obezitou. Rychleji také u nich vzniká závislost a snáze než jejich nepijící vrstevníci podlehnou svodu nelegálních drog.

Děti, které začnou pít alkohol ve třinácti letech, jsou čtyřikrát náchylnější k obezitě a vysokému krevnímu tlaku již ve čtyřadvaceti letech než jejich nepijící vrstevníci, uvádí nejnovější americká studie, která mapuje situaci žáků základních a středních škol v americkém Seattlu.

Alkohol je jedním z řady faktorů, který se může podílet na vzniku vysokého krevního tlaku. Spojitost mezi alkoholem a nadváhou již podle něj tak úzká není.

"Čím dříve člověk začne pít, tím hůř, to je svatá pravda," uvedl primář oddělení závislosti Bohnické psychiatrické léčebny Karel Nešpor. Nadměrné pití alkoholu je spojeno s řadou rizik: čím dřív člověk začne, tím spíše se u něj rozvine závislost, spíše podlehne drogám, **je více ohrožen neurologickými a duševními poruchami a poškozením mozku.** Pronikavě roste také riziko úrazů - z českých průzkumů vyplynulo, že děti, které byly již někdy opilé, vyhledaly až třikrát častěji lékařské ošetření pro úraz.

Alkohol pronikavě zvyšuje krevní tlak. „**Když někdo má vyšší krevní tlak a vypije nárazově větší množství alkoholu, koleduje si o cévní mozkovou příhodu,**“ poznamenal primář. Alkohol totiž rozšíří povrchní cévy, což by mohlo tlak snížit, ale zúží cévy v útrokách. Ty mají daleko větší objem, a tak stejné množství krve je jakoby v menším prostoru a tlak stoupne.

Alkohol může také poškodit srdeční sval. Mnozí pijáci piva se dopracují až k takzvanému mnichovskému srdci, v českých podmínkách spíše plzeňskému. Srdce jim mohutně zbytní, protože musí přečerpat obrovské množství tekutin. „**Normální člověk nevypije za večer deset litrů vody, ale pivař dvacet půllitrů urazí,**“ vysvětlil primář.

2.3 Skupiny náchylné ke vzniku požívání alkoholu

Je známo, že rodina má velký vliv pro zdravý vývoj dítěte. Dobře fungující rodina má vždy velmi dobrý vliv na celkový fyzický a psychický vývoj člověka. Rodiče tedy podstatnou měrou ovlivňují to, zda budou jejich děti kouřit, pít nebo zneužívat jiné návykové látky.

Jako důležité faktory lze uvést:

- 1. Dostatečně silná vazba dítěte na rodinu měřitelná časem, který tráví rodiče s dítětem*
- 2. Jasná a důsledně prosazovaná rodinná pravidla, přiměřený dohled a přiměřené prosazování kázně.*
- 3. Schopnost konstruktivně řešit rodinné problémy*

Zjistilo se , že dospívající ve věku do 18 let, na které rodiče přiměřeně nedohlíželi, mají 2x častěji zkušenost s alkoholem. U dospívajících ve věku do 15 let, s nimiž rodiče trávili málo času, byla zkušenost s alkoholem , ale i nelegálními drogami 3x častější. (MUDr. Karel Nešpor- časopis lékařů českých 143,2004 č. 8)

Kromě rodičů na děti působí i širší okolí a prostředí v němž se dítě pohybuje. Některé z uvedených vlivů mohou rodiče ovlivnit přímo a významně, jiné jsou ovlivnitelné obtížně.

1. Širší rodina může pomoci dítěti kvalitně trávit volný čas, dítě v této rodině často nachází další dobré vzory a podněty. Širší rodina může, ale také znamenat nebezpečí, například Slabí prarodiče, kteří se dávají zneužívat, nebo příbuzní, kteří zneužívají alkohol.

2. Rodiče – vážné nebezpečí pro dítě představuje závislost na alkoholu z jednoho u rodičů. V tomto případě je třeba dítě chránit před alkoholem ještě energičtěji.

3. Další dospělí a okolí dítěte – sem patří sousedé , rodinní příslušníci. I v tomto případě může být jejich vliv příznivý i nepříznivý.

4. Škola – je důležité, aby se škola prevenci problémů působených alkoholem a jinými látkami soustavně věnovala. Účinné jsou preventivní programy. Za naprosté minimum se považuje věnovat problematice 15 hodin v průběhu dvou let.

5. Dítě nebo dospívající – riziko problémů s alkoholem zvyšují určité charakteristiky dítěte. Například hyperaktivita s poruchami pozornosti nebo poruchy chování zvyšují riziko problémů s alkoholem . Tyto děti jsou více ohroženy a je třeba je o to více chránit..

6. Vrstevníci – ti získávají na významu zejména v dospívání. Rodiče mohou do značné míry ovlivnit to, s kým se dítě stýká, volbou vhodně zaměřené školy, vyplnění volného času s kvalitními vrstevníky.

7. Dostupnost nebo nedostupnost alkoholu a jejich cena - alkohol je v české republice snadno dostupný a v porovnání s jinými zeměmi velmi levný. Rodiče ovšem mohou nenechávat doma neuzamčené alkoholické nápoje (zejména ne otevřené) nebo neposkytovat dítěti nadměrné finanční částky, aby se tak nestalo přitažlivé pro špatné „kamarády“.

8. Další vlivy – Možnost kvalitně trávit volný čas, působení sdělovacích prostředků, snadná dostupnost alkoholu, reklama na alkohol, dostupnost pomoci při problémech s návykem, dostatečné prostředky na prevenci. (Časopis Prevence říjen 2008, ročník 3, číslo 8)

2.4 Varianty zakrývání požívání alkoholu

Včasné rozpoznání požívání alkoholu dítětem může předejít nebezpečným komplikacím jako jsou rozvoj závislosti na alkoholu, následné otravy nebo v neposlední řadě trestná činnost. Jestliže má rodič podezření, že jeho dítě požívá alkohol je třeba aby o tomto problému věděli oba rodiče a snažili se vyhledat co nejdříve odbornou pomoc.

Čekat, že se problém vyřeší sám nebo, že dítě požívání alkoholu zanechá samo, by mohlo vést k tragickému konci. Dítě, které požívá alkohol, dokáže tuto závislost po krátkou dobu skrývat a tajit. Ale bez pomoci rodiny, školy se může jeho závislost na alkoholu rychle rozvinout.

Nepřímé známky nižší závažnosti požívání alkoholu jsou:

1. náhlé zhoršení prospěchu ve škole, neomluvené hodiny, pozdní příchody do školy,
2. dříve normální dítě začne být nezdravé, neduživé, častěji nemocné, odmítá lékařské vyšetření,
3. narůstající potřeba peněz ,
4. zanedbává péči o zevnějšek,
5. úzkost a deprese,
6. náhlé zhoršení chování, konfliktnost, podrážděnost, nesoustředěnost,
7. náhlá ztráta kvalitních zájmů,
8. změna vztahu k rodině.

Nepřímé známky vysoké závažnosti požívání alkoholu jsou:

1. dítě má přátele , kteří nadměrně požívají alkohol,
  2. krádeže ve škole, v rodině u předtím bezúhonného dítěte,
  3. útěky z domova bez zjevné příčiny, po kterých se dítě vrací domů ve špatném stavu.
- (MUDr. Lydie Ryšavá PhD. – časopis Prevence říjen 2008, ročník 3, číslo 8)

Nadměrné pití u mladého člověka neznamena, že se u něj automaticky rozvine alkoholismus, ale vždycky vypovídá o nějakém problému. Domluva s dospívajícím není nebývá vždy snadná. Proto je potřeba bez váhání se opřít o další osoby z jeho okolí, které se těší jeho důvěře- učitel, trenér.

Úloha rodičů spočívá v tom, že problém s požíváním alkoholu u svého dítěte budou razantně a nejlépe za pomoci odborníků, aby se to, co je prozatím na úrovni experimentování, nestalo zvykem a posléze závislostí. Je nutná spolupráce s odborníky, s léčebnými zařízeními.

Pokud dospívající zautomatizuje svůj návyk pití hrozí mu, že bude v dospělosti zranitelnější. Přemíra pití v době růstu totiž může oslabit celý proces utváření jeho osobnosti. Také to může zbrzdit jeho sociální vztahy s druhými. (C. Uhlinger, M. Tschui - Když někdo blízký pije - Portál 2009)

3. Následky požívání alkoholu mládeží

3.1 Skupiny ohrožené alkoholismem

Dnes je zcela jasné, že na závislost jakožto na poruchu mozku lze pohlížet dvěma způsoby. Za prvé se dnes už zdá na podkladě nejrůznějších výzkumů potvrzen předpoklad, že určité vrozené odlišnosti mozku činí určité jedince oproti jiným lidem náchylnějšími k závislosti. Za druhé je zjevné, že u lidí zneužívaných alkohol zákonitě dochází k dlouhodobé proměně struktury a funkce jejich mozku. Tyto změny pak působí, že pro takového člověka je extrémně obtížné úspěšně abstinovat, pokud se nemůže opřít o nic jiného než o vlastní vůli.

Významná část poznatků o úloze genetických faktorů pochází ze zkoumání dvojčat. U geneticky identických (jednovaječných) dvojčat platí, že jestliže je jedno z nich alkoholik, potom je riziko, že alkoholik bude i jeho sourozenec, významně vyšší, než je tomu u dvojčat dvojvaječných. Zjistilo se také, u dětí alkoholiků, které byly adoptovány lidmi bez závislosti na alkoholu, existuje oproti dětem biologických rodičů na alkoholu nezávislých trojnásobně až čtyřnásobně vyšší pravděpodobnost vzniku alkoholismu. Stejně zvýšené riziko hrozí i v obvyklejších situacích, máme-li mezi svými blízkými příbuznými alkoholika, existuje oproti normálu třikrát až čtyřikrát vyšší pravděpodobnost, že se alkoholikem staneme i my.

Alkoholismus nebývá tedy jen důsledkem působení prostředí, v němž člověk vyrůstá, nebo „slabé vůle“, ale může být způsoben i dědičnými geny. (MUDr. Karel Nešpor CSc. - Zůstat střízlivý - Host 2006)

O tom, že alkoholismus je částečně determinován, svědčí i výzkumy prováděné na zvířatech. Zjistilo se u hlodavců se jejich chování vůči alkoholu dá ovlivnit selektivním chovem směřujícím k vypěstování určitých genetických znaků. Závěry jednoho nedávného výzkumu ukazují, že genetická predispozice vůči alkoholismu může spočívat v individuálních rozdílech v opiátovém systému (opile systém) mozku tj. v té části mozku, které reaguje na molekuly vyvolávající rozkoš, například enkefaliny nebo na endorfiny.

Jedním z rizikových faktorů pro vznik alkoholismu by tedy mohla být nízká hladina neurosteroidů v mozku. Jejich nedostatek by mohl způsobit, že takto postižený jedinec hůře zvládá stres, a aby mu mohl čelit stejně „uvolněně“ jako jiní lidé, zvyšuje si svou hladinu neurosteroidů pomocí alkoholu. Ženy oproti mužům produkují od přírody větší množství neurosteroidů - a možná proto alkoholismem trpí menší procento žen než mužů. (A.D. Brandon, D. Gamon-Když mozek pracuje jinak, Portál 2006)

Mladí lidé pod vlivem alkoholu navíc mají sklony k násilí, jsou ochotnější k nechráněnému sexu a při řízení vozidel způsobují vážné nehody.

3.2 Dopady abusu alkoholu na osobnost

Je známo, že užívání alkoholu zvyšují riziko ve vztahu k jiným a tvrdým drogám. Zvyšuje nebezpečí násilí, trestné činnosti a dalších forem rizikového chování. Existuje vyšší riziko poranění a dopravní nehody. Poranění a otravy jsou od 15 let hlavní příčinou úmrtí. Je statisticky známé, že v opilosti je více než 2x častěji výskyt úrazů. Poškození nově vznikajících sítí nervových mozkových buněk oslabuje intelekt a zhoršuje například schopnost učit se.

Životní nároky	Co pomáhá	Účinky alkoholu
Dokončení tělesného vývoje.	Péče o zdraví a kondici, rekreační sport, cvičení.	Zpomaluje vývoj, vede ke zhoršené výživě a nemocem.
Studium nebo příprava na zaměstnání.	Najít dobrého učitele a vzory a získat od nich co nejvíce.	Vede k nezájmu, zhoršuje se schopnost zamyslet, dlouhodobě i poškození mozku.
Najít životní cíle a hodnoty.	Dobré zájmy, společnost kvalitních lidí organizace s dobrým programem.	Vedou často k planému filozofování bez praktického účinku v životě ke ztrátě dlouhodobých cílů.
Získat užitečné znalosti.	Dobře se připravit na zaměstnání najít si kvalitní přátele a zájmy.	Často působí zaostávání v různých oblastech života.
Získat jistotu ohledně svého vzhledu.	Péče o čistotu a vzhled, případně porada s odborníkem rozumné oblékání.	Zvyšuje se riziko kožních chorob, okrádají o čas snižují tělesnou a duševní výkonnost.
Naučit se čelit zátěži, únavě.	Zdravý způsob života, dostatek spánku, relaxace, cvičení, rozumná výživa.	Snižuje odolnost stresu, zvyšují riziko nemocí a úrazů.

Některé studie poukazují, že děti pijící alkohol jsou také kuřáci, nebo již užívají drogy, dopouštějí se trestné činnosti a to zejména krádeže (MUDr. Karel Nešpor CSc.

Zůstat střízlivý, ISBN 80-7294-206-9 s. 115, 116,117)

3.3 Vliv konzumace alkoholu na lidský organismus

Mluvíme-li o konzumaci alkoholu, máme ve skutečnosti na mysli konzumaci alkoholických nápojů, tedy nápojů, které samotný alkohol obsahují jen z určité části. Zákon č. 279/2005 Sb., o opatřeních k ochraně před škodami působenými tabákovými výrobky, alkoholem a jinými návykovými látkami z roku 2005 definuje alkoholický nápoj jako „lihovinu, víno a pivo a rovněž jakýkoliv jiný nápoj, který obsahuje minimálně 0,5% alkoholu“ (§ 2 zákona č. 379/2005 Sb.)

Co se s alkoholem děje v našem těle? Alkohol se do těla může dostat několika cestami. Kromě způsobu nejpřirozenějšího a nejběžnějšího – požití ústy, může člověk alkohol vdechovat, tedy absorbovat plícemi. Takový případ nastává, pohybujeme – li se delší dobu v prostředí silně prosyceném alkoholovými výparů. Množství etanolu, který se tímto způsobem dostane do krve, je ale velmi zanedbatelné. (Skála, 1988)

Z dlouhodobého hlediska může mít konzumace alkoholu negativní vliv na školní prospěch, společenský život a přátelské vztahy mladistvých i na jejich celkový zdravotní vztah.

Alkohol je pro děti a mladistvému nebezpečnější než pro dospělé. I při občasném pití se zvyšuje onemocnění jater, protože játra dítěte nejsou schopna odbourávat alkohol v takové míře jako u dospělých, zmenšuje se sebekontrola.

(www.alkoholik.cz)

O důsledcích požívání alkoholu mládeží se napsalo mnoho studií a případů. Nejvíce požívání alkoholu ovlivňuje celkový psychický a fyzický vývoj jedince a tedy zůstává, že dospívání klade na jedince nemalé nároky. Dokončuje se jeho tělesný vývoj, začíná se jeho příprava na zaměstnání, utváří a proměňují se životní cíle a hodnoty, osamostatňuje se a v neposlední řadě se učí zvládat stres, zátěž,

únavu a při naplňování všech těchto zlomových úkolů má přítomnost alkoholu výhradně a pouze negativní roli. (Nešpor, 2006).

A především z toho důvodu je podle zákona jeho konzumace mladším 18 let bez výjimky odepřena.

Alkohol zvyšuje také zvyšuje riziko úrazů. Čím dříve dochází k pití alkoholu, tím je vyšší riziko v pozdějším věku. Jedinec, který začne pít před čtrnáctým rokem má 12 x vyšší riziko úrazů než ten, který začne až po dvacátém prvním roce. Jak z našich tak z celosvětových statistik vyplývá, že třetina úrazů u nás i ve světě souvisí s požíváním alkoholických nápojů. Jde především o úrazy dopravní, pády, tonutí, popáleniny, ale i o úrazy ze záměrných střetů. Riziko při požívání alkoholu u mladistvých je extrémně vysoké, je příčinou 35% všech úmrtí ve věku 15-20 let. 40% všech utonutí je ve vztahu k požití alkoholu. Dále ze statistik vyplývá, že možnosti preventivních opatření jsou široká. Bylo zjištěno, že 33% jedinců jezdí s opilým nebo pijícím řidičem. 32 % jedinců bylo v posledních měsících intoxikováno alkoholem.

Jistou roli zde hraje i psychologie. Pokud se dítě již od malička setkává s pitím, nikdo mu je zakazuje jeho konzumaci, nikdo mu neříká, aby nepilo, dítě to považuje za normu, běžnost. Dítě pak v budoucnu napodobuje rodiče. V současné době se věk konzumentů alkoholu snižuje.

3.4 Alkohol a psychické dospívání

Nadměrné požívání alkoholu přináší sice krátkodobé uvolnění, zvýšení sebevědomí, odstraňuje zábrany, nervozitu, ale požívání alkoholu má vliv na psychiku člověka, přináší sebou komplikace v oblasti zdravotní a sociální.

Abychom pochopili závažnost působení alkoholu na mladý organismus zejména v době dospívání, je třeba si představit, co alkohol v právě v dospívání narušuje. Za dospívání se fyziologicky považuje doba asi od 12 do 22 roků. Tedy je to 10 života kdy dochází k prudkým změnám v oblasti psychické a fyzické.

Alkohol, pravidelně požívaný, vývojové fázi dospívání působí negativně nejen na psychický a fyzický vývoj jedince, ale také ovlivňuje oblast sociální, citovou a estetickou.

Požívání alkoholu u dětí a mládeže ovlivňuje nepříznivě dětský organismus. Alkohol má centrální účinky, stimuluje motorické a psychické funkce.

Proměny duševní stránky jsou v komplexním vývoji člověka neméně významné. Mění se emocionální prožívání, rozvíjí se paměť, poznávací procesy, myšlení, buduje se nová identita a celková osobnost jedince.

Přítomnost alkoholu v těle ovlivňuje fungování celého systému, tedy i psychických funkcí. Při jednorázové konzumaci dochází k otupení pozornosti a vnímání, poruchám chování, při chronické konzumaci však už alkohol může stát a zhoršením paměti a koncentrace, snížením duševních schopností, nebo v tom nejhorším případě může být příčinou vážných psychických poruch, poruch osobnosti a alkoholových psychóz. (Skála, 1987)

Z hlediska rozvoje myšlení (Vágnerová 2000) uvádí, že s věkem dospívání přichází schopnost pohybovat se i v abstraktních pojmech. Adolescent už není vázán na konkrétní realitu, je schopen užívat formální logické operace, pouští se do úvah o budoucnosti a polemik o světě. Pro adolescenta je pak příznačné, že je schopen hledat

a používat nové způsoby řešení a pružnost myšlení v tomto věku je na bodě svého maxima.

Další důležitou součástí této etapy lidského života je rozvoj vlastní identity. To spočívá v hledání smyslu vlastního sebepojetí. (Vágnerová 2005)

Přítomnost alkoholu v těle ovlivňuje fungování celého systému a tedy i psychických funkcí. Při jednorázové konzumaci dochází k otupení pozornosti na vnímání, poruchám chování, při chronické konzumaci však už alkohol může stát za zhoršením paměti a koncentrace, snížením duševních schopností, nebo v tom nejhorším případě může být příčinou vážných psychických poruch, poruch osobnosti a alkoholových psychóz. (Skála, 1987)

Je typické, že v dospívání a zvláště tedy v pubertě, jeho ranější etapě, přicházejí první větší zkušenosti s alkoholem. Získávání těchto zkušeností lze vysvětlit tím, že dospívající experimentují s variantami chování. Hledají hranice svých možností, usilují o intenzivní prožitky a mají potřebu neodkladného uspokojení.

3.5 Alkohol a fyzické dospívání

Alkohol v době dospívání je velice nebezpečný, dá se říci, že alkohol narušuje harmonii růstu a vývoje.

Jako ostatní látky přijímané ústy, tak i alkohol prochází celým trávicím ústrojím a dostává se pak do jater a do krevního oběhu. Alkohol způsobuje v velké poškození na trávicím ústrojí. Při častém požívání alkoholu dochází k poruchám trávení, které později vedou ke změně chuti a nakonec k nechutenství, k zácpě nebo naopak k průjmům. Často abuzéři trpí také vředovým onemocněním

Alkohol působí také na oběhový systém. Zde alkohol působí především na centrální nervový systém. Vysoké riziko pro organismus dospívajícího tkví především v hrozbě poškození nově vznikajících sítí nervových mozkových buněk a v důsledku toho snížení intelektu a zhoršení schopnosti učení se. (Nešpor 2006)

Také riziko otravy je u dětí a mladistvých mnohem vyšší než u dospělých. „Výzkum ukázal, že při hladině 0,8 promile je vliv alkoholu u dospívajícího stejný jako u dospělých lidí při hladině 1,5 promile“. (Skála, 1988, s. 93)

Alkohol se v mladším věku odbourává pomaleji, protože jaterní tkáň nemusí být na jedné straně dostatečně zralá, na druhé straně má ještě málo enzymu zodpovědného za odbourávání alkoholu z těla. Etanol u nich po požití zůstává v krvi ve vysoké hladině po delší dobu a k otravě stačí i malé dávky. U předškolních dětí je to pouhá 1 promile alkoholu v krvi, která může vést k otravě. (Skála, 1988)

K tomuto všemu je nutno připočítat i druhotné důsledky konzumace alkoholu. Tím může být zvýšené riziko poranění či úrazu. Že ani tato stránka věci by neměla být podceňována. „Hlavní příčinu úmrtí ve věku od 15 do 34 let uvádí právě otravy a poranění“. (Nešpor, 2006, s. 114)

Mimo to alkohol podporuje zvýšení nebezpečí výskytu rizikového chování, jako jsou trestná činnost, násilí či rizikový pohlavní styk a navíc člověk pod vlivem alkoholu ztrácí zábrany, které by mu v „normálním“ stavu bránily, např. v experimentaci s jinými, často ilegálními drogami.

3.6 Alkohol a sociální vývoj dospívajících

Proměny osobnosti po sociální stránce jsou velkou měrou ovlivněny sociálními faktory, se kterými se dospívající setkává. Jsou to zejména rodina, škola, vrstevníci, ale dá se říct, že každé sociální prostředí, kde se dospívající pohybuje, spoluvytváří jeho sociální stránku osobnosti.

Pro období dospívání se mění vztahy s lidmi, dospělými, učiteli, ale i s vrstevníky. S dospíváním přichází doba, kdy adolescent odmítá přijmout podřízenou roli, je proto k dospělým netolerantní, někdy zaujímá až ignorující postoj. Rodina je stále místem sociálního zázemí a podpory, ale právě v tomto období se vazby na ni začínají oslabovat a dospívající se začínou osamostatňovat

Naopak co je pro dospívajícího stále důležitější a co nahrazuje sílu rodinných vazeb, jsou vrstevnické vztahy – kamarádi. Ti mají pro mladého člověka velký význam a vliv na něj. Stávají se neformální autoritou, jsou zdrojem emoční a sociální podpory. Svůj význam ztrácejí až na konci adolescence

Jeden takový případ, kdy dítě páchalo trestnou činností a stalo se alkoholikem, bych uvedla z praxe.

Jedná se o dívku, která vlivem negativní výchovy v rodině se stala již od 12. let konzumentkou alkoholu, záškoláčkou a silnou kuřačkou. Dívka vyrůstala pouze s matkou v malé vesnici v rodinném domku. Matka byla pravidelnou návštěvnicí pohostinství a často střídala partnery. Dívka bývala často sama doma a musela se o sebe postarat, neboť nikoho jiného neměla. Jak její dcera trávila svůj volný čas matka nevěděla ani jí to nijak nezajímalo. Dívka s touto rodinnou situací byla vyřazena ze všech mimoškolních aktivit, výletů a exkurzí, které škola pořádala, neboť matka neměla finanční prostředky.

Matka mnohdy neměla čas po příchodu z práce nebo z pohostinství se dcery zeptat , kde byla, co bylo ve škole . Prospěch ve škole se dívce stále zhoršoval a její záškoláctví a útěky z domova byly na denním pořádku. Matka tuto situaci řešila jen tím, že nahlásila na policii, že pohřešuje dceru a tím celá věc pro ni skončila. Dívka ve svých 15-ti letech byla závislá na tabáku, pila alkohol a několikrát zkusila i drogu. Peníze na tyto potřeby si obstarávala drobnými krádežemi nebo prodejem osobních věcí. Stále častěji než ve škole a doma zůstávala v partě místních alkoholiků a drogově závislých bezdomovců, kteří mají za sebou jak zkušenosti s policií, tak i s vězením.

Vzniklá situace se začala řešit s odborem péče o dítě a mládež, kdy dívka byla umístěna do diagnostického ústavu pro mládež. Po umístění v ústavu byla dívka závislá na tabáku a alkoholu. Respekt k autoritám a pevný řád jí nic neřikal. Z nařízené ústavní péče stále utíkala a po dovršení 18. roku se vrátila k nám do města, kde žije se svojí partou alkoholiků a bezdomovců. Dívka má jen základní vzdělání, nikde nepracuje, a ve svých dvaceti letech je v invalidním důchodu, který si přivodila sama, zejména nadměrným požíváním alkoholu, tabáku a drog.

Tímto příkladem jsem chtěla poukázat jak negativně alkohol působí na mladý organismus, budoucí život a jaké problémy způsobí při začlenění mladého člověka do naší společnosti.

4. PREVENCE

4.1 Využití zákona 379/ 2005 Sb. v praxi

Zákon č. 379/2005 Sb., o opatřeních k ochraně před škodami působenými tabákovými výrobky, alkoholem a jinými návykovými látkami a o změně souvisejících zákonů. Zákon nabyl účinnosti k 1. lednu 2006.

Ve společnosti se v posledních letech zaměřuje pozornost na drogy a do pozadí se dostává alkohol, který patří do skupiny takzvaných tolerovaných drog.

Problémy způsobené alkoholem jsou stále častější a v případě alkoholu se nejedná pouze o mladé jedince, kteří nesmyslně experimentují s návykovými látkami, ale jde o problém mnoha generací.

Je pravdou, že existují určité ohroženější skupiny jedinců. K rizikovým patří lidé trpící chronickou bolestí, kteří mají velmi blízko ke zneužívání léků proti bolesti (analgetik). Dále to jsou nemocní s duševními problémy, kteří mohou své tíživé duševní potíže řešit jak alkoholem, tak zneužíváním lékařem předepsaných medikamentů.

Ve společnosti se v posledních letech zaměřuje pozornost na preventivní aktivity a projekty, které se týkají užívání netolerovaných drog, jako jsou taneční drogy, pervitin heroin a kokain, bohužel se přivírají oči nad závislostmi, které u mladých lidí zdomácněly a dokonce u dětí probouzejí představu, že pokud tyto „tolerované“ drogy užívají, stávají se dospělými.

Jedná se o tabákové výrobky a alkoholické nápoje. Všechny dostupné průzkumy prokázaly, že věk konzumentů se stále snižuje a ze své praxe vím, o čtrnáctiletých dětech pod vlivem alkoholu a desetiletých s cigaretami. Společnost tolik nepřekvapí a nepobuřuje, když vidí „náctileté“ kouřit nebo popíjet alkohol jako používání tvrdých drog.

S problematikou „tolerovaných „ drog, která je mimochodem zakotvena i v zákoně o opatřeních k ochraně před škodami působenými tabákovými výrobky, alkoholem a jinými návykovými látkami se rozhodli pustit do boje i policisté Jihomoravské krajské správy. K tomuto pilotnímu programu se zapojili manažeři prevence kriminality, Magistrát města Brna a koordinátoři prevence kriminality . Tento projekt zaměřil svoji pozornost na distribuční místa (prodejce alkoholových nápojů a tabákových výrobků). Proto v poslední době probíhají akce v podnicích pro mladé, kde se kontroluje podávání alkoholu mladistvým. Těchto akcí jsem se i já několikrát zúčastnila a mohu z praxe potvrdit, že není výjimkou čtrnáctiletá dívka s cigaretou a 1,25 promile alkoholu v dechu.

V tomto pilotním programu se začal distribuovat speciální preventivní materiál v podobě tácků pod nápoje, který bude u stolů připomínat, že „ Alkohol z nikoho dospělého neudělá“.

Dále bych ze své praxe uvedla, že tragické následky nejsou jen v samotné závislosti na alkoholu, ale v souvislosti s alkoholem a jeho konzumací zbytečně umírají mladí lidé při řízení v opilosti nebo nešťastných úrazech v důsledku opilosti.

Riziko úrazu prohlubuje kombinace kouření a alkoholu, kouření cigaret a drog, a tím je rovněž ovlivněna i strava, pohybová aktivita a dochází k poklesu sportindexu. Z hlediska medicínského se požíváním alkoholu a kouřením cigaret ztrácí nejméně 10 let života.

Další významnou součástí prevence je rodina a škola. Zde by měl být základ k tomu, aby byly dětem vysvětleny následky (zdravotní, společenské) požívání alkoholu a cigaret. Zde by mělo být poukazováno na tyto negativní následky s požíváním „tolerovaných drog“.

4.2 Možnosti prevence

Sdělovací prostředky v současné době přinášejí řadu informací o projevech různých forem závislosti na alkoholu u dětí a mladistvých. Tyto problémy s alkoholem výrazně zatěžují rodiny. Přestože je obecně přijímána řada opatření ke snížení rizika vzniku závislosti, je ve skutečnosti zaznamenán spíše jejich nárůst.

Zvláště varující jsou zprávy o projevech závislosti u školní mládeže, spojené s nárůstem obliby alkoholu, někdy i v kombinaci s cigaretou nebo jinou drogou, často i ve spojení závislosti na hracích automatech – gamblerství. Poměrně snadná dostupnost těchto látek a prostředků tvoří kombinaci, která může velmi vážně poškodit zdravý vývoj dítěte nezvratným způsobem. To je důvod proč se s plnou vážností zabývat a hledat možnosti pomoci a formy nápravy pro děti a mladistvé, které se z nějakého důvodu snaží před problémy svého žití uniknout z reálného světa. Únik z reálného světa a od problému pomocí alkoholu bývá často výsledkem komplikovaného vztahu daného jedince ke svému nejbližšímu okolí, tedy rodině.

Prevence nežádoucích sociálně patologických jevů, kam závislost na alkoholu nesporně patří je snaha prosazovat zdravý životní styl. Řada legislativních opatření bude mít nízkou nebo žádnou účinnost, pokud se nepodaří ovlivnit a zvýraznit funkci rodiny a jejího podstatného vlivu na prevenci jako celek.

Definici funkční rodiny uvádí rodinu jako instituci, v níž dochází k úspěšnému řešení problému, existuje příznivé emocionální klima a dochází k neustálému vyrovnávání vztahů uvnitř rodiny v souladu s životním stylem jejich členů.
(Hart P. Hartlová H. , Psychologický slovník Praha , Portál 2000, s. 512)

Proto se lze právem domnívat, že ve funkční rodině a jejím hodnotovém základě je zakotven počátek možnosti řešit složitý problém vzniku závislosti u dítěte. Řešení problému s alkoholem u dětí a mládeže je důležité pro jejich další úspěšný život.

Co rodina může pro své dítě udělat aby co nejúčinněji přispěla k prevenci závislosti na alkoholu?

1. Naslouchat svým dětem, citlivě zareagovat na jakoukoliv změnu.
2. Nezesměšňovat problémy, které jejich dítě tíží a se kterými se nám svěří.
3. Přijmout jejich názory bez velkých emocí a snažit se orientovat v jejich chápání a jednání v úměře věku.
4. Pozorovat a snažit se taktně a spravedlivě a úměrně věku, usměrňovat jejich činnost ve skupině vrstevníků. Pro budoucí vývoj dítěte je výchova a chování se v kolektivu nutnou součástí celkového osobnostního profilu.
5. Osobním příkladem posilovat u dětí pozitivní vztah ke zdravému životnímu stylu. Děti mají přirozenou snahu kopírovat a napodobovat své rodiče.
6. V případě zjištění nějakého problému, který ovlivňuje chování a jednání dítěte, nabídnout pomocnou ruku. Řešení problému není vhodné odkládat.
7. Věnovat dětem volný čas.

(časopis Prevence sociálně patologických jevů, 1/2002 ročník č. I-Význam rodiny, závislost a prevence vzniku. Bohumil Ptáček)

Dalším vhodným preventivním prostředkem v boji proti alkoholu z hlediska snížení poptávky, která probíhá prostřednictvím přednášek, besed na školách a v neposlední řadě osvěty.

Bohužel reklama má zcela opačnou funkci. Reklama může velmi ovlivnit názor a postoje mladého člověka. Reklama na tabákové výrobky byla v posledních letech zcela potlačena, což u reklamy na alkoholické výrobky k výrazným omezením v posledních letech nedochází.

Zákon o regulaci reklamy a o provozování rozhlasového a televizního vysílání říká o reklamě na alkoholické nápoje toto: „Reklama na alkoholické nápoje nesmí nabádat k nestřídmému užívání alkoholických nápojů anebo záporně či ironicky hodnotit abstinenci nebo zdrženlivost, být zaměřena na osoby mladší 18. let, zejména nesmí tyto osoby ani osoby, které jako mladší 18. let vyhlížejí, zobrazovat při spotřebě alkoholických nápojů nebo nesmí využívat prvky, prostředky nebo akce, které osoby mladší 18 let oslovují“ (Zákon č. 40/1995 Sb. o regulaci reklamy a o změně a doplnění zákona č. 468/1991 Sb., o provozování rozhlasového a televizního vysílání.)

V České republice neexistuje žádné legislativní omezení, v jakém vysílacím čase může být reklama na alkohol vysílána. Proto se může stát, že reklama na alkohol může být odvysílána i v době dětského programu.

ZÁVĚR

Alkohol patřil odjakživa k lidské společnosti a je neoddělitelnou součástí našeho života. Z historie je známo, že alkohol byl využíván k lékařským účelům, k rituálům, ale také k zábavě. Jeho škodlivost je známa od středověku, tedy od jeho objevení, ale lidstvo není do dnešní doby poučeno a jeho škodlivosti. V dnešní společnosti zůstává faktem, že alkohol je nejrozšířenější legální drogou nejen v naší zemi, ale i ve světě. Důvodem tak velké oblíbenosti alkoholu mezi mládeží je zejména snadná dostupnost a velmi nízká kupní cena.

Škodlivost a následky nadměrného požívání alkoholu je tématem mé bakalářské práce. Zejména je zde popsáno a upozorněno na škodlivost požívání alkoholu ve spojitosti s dospíváním. Práce se zabývá problematikou alkoholu jako nejrozšířenější legální drogou. V první části bakalářské práce zabývám historií, charakteristikou alkoholu, chemickým složením, vlastnostmi této látky a vývojovými stádii alkoholové závislosti. Dále bylo popsáno, že nadměrné požívání alkoholu má negativní vliv na harmonický, psychický, fyzický a sociální vývoj osobnosti a v neposlední řadě i na vliv prevence ke snížení dostupnosti alkoholu a snížení poptávky po alkoholu.

Ve své bakalářské práci na téma „Alkohol a mladá generace“ jsem poukázala na zákon č. 379/2005 Sb. o opatřeních k ochraně před škodami působenými tabákovými výrobky, alkoholem jinými návykovými látkami a o změně souvisejících zákonů, který omezuje dostupnost a snížení poptávky, zvláště pro dospívající. O snížení poptávky se společnost snaží prostřednictvím vzdělávání, preventivních programů a osvětou. Bohužel v těchto opatřeních jsou určité mezery, neboť prodej alkoholu nezletilým a mladistvým stále probíhá. V neprospěch nahrává i reklama na alkoholické nápoje, která v naší společnosti není nijak omezována a hraje velkou roli na ovlivňování dospívajícího jedince.

Problematika alkoholu je i v současné době velmi aktuální a diskutovaná. Zkušenosti s alkoholem má stále větší počet mladých lidí. Alarmující je, že neustále klesá věková hranice, kdy se dítě setká poprvé s alkoholem, respektive, kdy alkohol poprvé okusí.

Je zcela jasné, že alkohol hned tak nevyumizí z lidské společnosti a bude nás provázet i nadále. Proto je třeba se touto tematikou zabývat nejen v rámci preventivních programů, přednášek, ale zejména je nutné, aby v tomto směru zaujímala svoje místo rodina, která bude dětem věnovat více pozornosti v rámci trávení volnočasových aktivit a zejména pozitivní komunikací na toto téma.

Dané téma má úzký vztah ke studovanému oboru, z uvedeného důvodu jsem si toto téma vybrala, neboť současnou mládež, inklinující k požívání alkoholu ve zvýšené míře, lze považovat za sociálně rizikovou skupinu. A právě proto tato cílená skupina vyžaduje pedagogický přístup zohledňující všechny aspekty pedagogické práce s ohroženou mládeží.

Policista ve styku s mládeží, která požívá alkoholické nápoje, musí vyhodnotit mnoho aspektů. Jestliže je policista vzdělán i v jiných oborech, než je právo a je schopen aplikovat v praxi znalosti z oboru psychologie, sociologie a pedagogiky, je jeho práce s mládeží daleko kvalitnější a efektivnější. Studium sociální pedagogiky pro policejní práci mi v tomto směru bylo velkým přínosem.

Bakalářská práce je zpracována formou analýzy literatury a podkladů od předních lékařů, včetně vlastních profesních zkušeností. V bakalářské práci jsou definovány základní pojmy a specifikována právní úprava.

RESUMÉ

Bakalářská práce „Alkohol a mladá generace“ je reakcí na zákon č. 379/2005 Sb. o opatřeních k ochraně před škodami působenými tabákovými výrobky, alkoholem jinými návykovými látkami a o změně souvisejících zákonů.

V bakalářské práci jsou definovány základní pojmy a specifikována právní úprava. Práce se zabývá problematikou alkoholu jako nejrozšířenější legální drogou. Teoretická část se zabývá historií a charakteristikou alkoholu.

Bakalářská práce je zpracována formou analýzy literatury, podkladů předních lékařů a ze získaných vlastních profesních zkušeností.

ANOTACE

Bakalářská práce „Alkohol a mladá generace“ přibližuje téma alkoholu jako nejrozšířenější legální drogu, je reakcí na zákon č. 379/2005 Sb. o opatřeních k ochraně před škodami působenými tabákovými výrobky, alkoholem jinými návykovými látkami a o změně souvisejících zákonů. Zákon nabyl účinnosti k 1.1.2006. Bakalářská práce popisuje a upozorňuje na následky nadměrného požívání alkoholu, zejména z hlediska vlivu na psychický, fyzický a sociální vývoj dospívajících.

V bakalářské práci jsou definovány základní pojmy a specifikována úprava zákona. Preventivní opatření, akce pořádané policií. Vliv školy, rodiny a reklamy.

Klíčová slova

Alkohol, alkoholik, alkoholismus, závislost, konzumace, nelegální droga, abus, mládež, dítě, nezletilý, mladistvý, rodina, škola, učitel, reklama, rodiče, psychické dospívání, prevence.

ANNOTATION

This bachelor's thesis named „Alcohol and young generation“ is focused on the theme of alcohol as the most spread legal drug and reacts on the Law Act Code No. 379/2005, about measurements to protection against damages caused tobacco products, alcohol and other addictable substances and about necessary changes of dependent law. Mentioned Law Act came into act from January 1., 2006.

Bachelor's thesis describes and warns of consequences of alcohol abuse, especially how alcohol abuse affects mental, physical and social development of adolescents.

Keywords:

Alcohol, alcoholic, addiction, consumption, illegal drug, abuse, youth, child, adolescent, adolescent, teenager, family, school, trachet, advertisement, patente, Psychical grow-up, prevention,

Seznam literatury:

NEŠPOR Karel. CSÉMY Ladislav. Alkohol, drogy a vaše děti. 5. revidované vydání Sportpropag, Praha 2003, s. 104. 104.

MEČÍŘ J. Zneužívání alkoholu a nealkoholových drog u mládeže, 1. vydání, Avicentrum, zdravotnické nakladatelství n.p. Praha 1990, O8-005-90

SKÁLA Jaroslav a kolektiv, Závislost na alkoholu a jiných drogách, Avicentrum, zdravotnické nakladatelství n.p. Praha 1987, O8-077-87

NEŠPOR Karel, CSÉMY Ladislav, PERNICOVÁ Hana, Jak zůstat fit a předejít závislostem, vydal Portál Praha 1999, ISBN 80-7178-299-8

SKÁLA Jaroslav, ...až na dno!?! 4. vydání, Avicentrum, zdravotnické nakladatelství n.p. Praha 1987, O8-077-87

NEŠPOR Karel, Jak překonat problémy s alkoholem vlastními silami, vydal Sportpropag a.s. Praha 1996, neprodejné

KVAPILÍK Josef, SVOBODOVÁ Alena a kolektiv, Člověk a alkohol 1. vydání Avicentrum, zdravotnické nakladatelství n.p. Praha, 1985, O8-091-85

ŠEDIVÝ Václav, VÁLKOVÁ Helena, 1. vydání, vydalo Naše vojsko, nakladatelství a distribuce knih n.p. Praha 1988, 28-049-88

ALLEN D. BRAGDON, GAMON D. Když mozek pracuje jinak · vydal Portál, 2006 · ISBN 8073670666 .

NEŠPOR Karel ., Alkohol a jiné návykové látky u dětí. (Prevence v rodině), speciální sdělení původně publikované v Časopisu lékařů českých, 2004, 143, pp. 561 - 564.

NEŠPOR K. Středoškoláci o drogách, alkoholu, kouření a lepších věcech, vydal: Portál rok: 1995 ISBN: 80-7178-086-3

VIŠŇOVSKÝ Peter, BEČKOVÁ Ilona, Bludný kruh toxikomanií, vydal E.I.A. – ekonomická a informační agentura, Hradec Králové, ISBN 80-85490-76-5

HAAS Elson M., Detoxikační dieta-Jak a kdy provádět čištění těla, 1. vydání, vydalo nakladatelství Slováry, s.r.o. , Bratislava 2000, ISBN 80-7209-209-X

TAUBNER Vladimír, Alkohol a mládež, 1. vydání, vydal Horizont, Praha 1989, 40-11-89

NEŠPOR Karel, „Zůstat střízlivý“, 1. vydání , vydal Host-vydavatelství s.r.o., Brno 2006,

VÁGNEROVÁ Marie, 1. vydání, vydalo nakladatelství Karolinum, Praha 2005, ISBN 80-246-0841-3

TUČEK Michal, TUČEK Karol, Alkohol a děti, 1 vydání, vydalo vydavatelství Osveta n.p. Martin 1982, 70-069-82

Zákon č. 379/2005 Sb. o opatřeních k ochraně před škodami působenými tabákovými výrobky, alkoholem jinými návykovými látkami a o změně souvisejících zákonů

Zákon č. 40/1995 Sb. o regulaci reklamy a o změně a doplnění zákona č. 468/1991 Sb., o provozování rozhlasového a televizního vysílání

Mlčoch, Z. (2003 – 2007), <http://www.alkoholik.cz/>

Přílohy:

Příloha č. 1

Ukázka preventivního materiálu pilotního programu

Příloha č. 2

Výňatek zákona číslo 379/2005 Sb., o opatřeních k ochraně před škodami působenými tabákovými výrobky, alkoholem a jinými návykovými látkami a o změně souvisejících zákonů

Příloha č. 1

379/2005 Sb.

ZÁKON

ze dne 19. srpna 2005

o opatřeních k ochraně před škodami působenými tabákovými výrobky, alkoholem a jinými návykovými látkami a o změně souvisejících zákonů

Změna: 225/2006 Sb.

Změna: 274/2008 Sb.

Změna: 305/2009 Sb.

Parlament se usnesl na tomto zákoně České republiky:

ČÁST PRVNÍ

OCHRANA PŘED ŠKODAMI PŮSOBENÝMI TABÁKOVÝMI VÝROBKÝ, ALKOHOLEM A JINÝMI NÁVYKOVÝMI LÁTKAMI

HLAVA I

OBECNÁ USTANOVENÍ

§ 1

Tento zákon stanoví

- a) opatření směřující k ochraně před škodami na zdraví působenými tabákovými výrobky, alkoholem a jinými návykovými látkami 2),
- b) opatření omezující dostupnost tabákových výrobků a alkoholu,
- c) působnost správních úřadů a orgánů územních samosprávných celků při tvorbě a uskutečňování programů ochrany před škodami působenými užíváním tabákových výrobků, alkoholu a jiných návykových látek.

§ 2

Pro účely tohoto zákona se rozumí

- a) prodejnou provozovna určená k prodeji zboží a poskytování služeb kolaudačním rozhodnutím podle zvláštního právního předpisu 3),
- b) provozovatelem fyzická nebo právnická osoba, která splňuje podmínky stanovené zvláštními právními předpisy 3), 4), 5),
- c) velkoplošnou prodejnu prodejní prostory obchodních domů, nákupních středisek a velkoprodejen se specializovanými odděleními nebo pulty,
- d) specializovaným oddělením velkoplošných prodejen i stavebně neoddělené, zjevně a viditelně označené prostory provozoven určené k nabídce alkoholických nápojů,
- e) specializovanou prodejnu prodejna s úzkým sortimentem zboží stejného nebo obdobného charakteru,
- f) smíšenou prodejnu prodejna se širokým sortimentem potravinářského a spotřebního zboží a prodejna s prodejem zboží s převahou potravin, v níž je doplňkově prodáváno další zboží,
- g) zařízením společného stravování zařízení poskytující stravovací služby podle zvláštních právních předpisů 4), 6),
- h) tabákovým výrobkem výrobek určený ke kouření, šňupání, sání nebo žvýkání, pokud je vyroben zcela nebo zčásti z tabáku, včetně tabáku geneticky upraveného,
- i) tabákovou potřebou výrobek sloužící ke kouření, šňupání, sání nebo žvýkání tabáku, s výjimkou výrobků plnicích funkcí uměleckého předmětu,

j) elektronickou cigaretou výrobek napodobující funkci tabákového výrobku nebo tabákové potřeby, jehož účelem je vdechování nikotinových výparů, včetně příslušenství takových výrobků,

k) alkoholickým nápojem lihovina, víno a pivo; alkoholickým nápojem se rozumí též nápoj, který není uveden ve větě první, pokud obsahuje více než 0,5 objemového procenta alkoholu,

l) škodlivým užíváním způsob užívání tabákových výrobků, alkoholu nebo jiných návykových látek, vedoucí k poškození tělesného nebo duševního zdraví uživatele,

m) škodami působenými tabákovými výrobky, alkoholem a jinými návykovými látkami škody, které zahrnují poškození zdraví, zejména závažná chronická onemocnění, úrazy, otravy a škody způsobené dopravními nehodami, poškození plodu v těhotenství, předčasná úmrtí, sociální problémy, zejména ztrátu zaměstnání a rodinné problémy, včetně škod ekonomických souvisejících s užíváním těchto látek, požáry a kriminalitu,

n) protidrogovou politikou zahrnující primární prevenci, sekundární prevenci a terciární prevenci soubor právních, organizačních a dalších opatření přijímaných a prováděných na úrovni vlády, správních úřadů a orgánů územních samosprávných celků s cílem snižovat dostupnost tabákových výrobků, alkoholu a jiných návykových látek a předcházet jejich užívání, rizikům a škodám, jež z jejich užívání plynou, a vzniklé škody mírnit,

o) orientačním vyšetřením dechová zkouška, odběr slin nebo stěr z kůže nebo sliznic,

p) odborným lékařským vyšetřením cílené klinické vyšetření lékařem a podle jeho ordinace provedení dechové zkoušky nebo odběru vzorků biologického materiálu,

q) odběrem biologického materiálu zejména odběr vzorku žilní krve, moči, slin, vlasů nebo stěru z kůže či sliznic,

r) záchytnou službou činnost zajišťující vyšetření, ošetření a následný pobyt osob pod vlivem alkoholu a jiných návykových látek na záchytné stanici

s) kuřáckým zařízením zařízení společného stravování provozovaného na základě hostinské činnosti 5), jehož provozovatel rozhodl o tom, že v prostorách přístupných zákazníkům je kouření povoleno a provedl příslušné označení v souladu s tímto zákonem,

t) nekuřáckým zařízením zařízení společného stravování provozovaného na základě hostinské činnosti 5), jehož provozovatel rozhodl o tom, že v prostorách přístupných zákazníkům je kouření zakázáno a provedl příslušné označení v souladu s tímto zákonem,

u) zařízením s vyhrazenými prostory zařízení společného stravování provozovaného na základě hostinské činnosti 5), v němž jsou některé jeho prostory přístupné zákazníkům vyhrazeny pro kuřáky a jiné prostory vyhrazeny pro nekuřáky a jehož provozovatel rozhodl, ve kterých prostorách přístupných zákazníkům je kouření zakázáno a ve kterých prostorách přístupných zákazníkům je kouření povoleno a provedl příslušné označení v souladu s tímto zákonem.

HLAVA II

OMEZENÍ DOSTUPNOSTI TABÁKOVÝCH VÝROBKŮ A ZÁKAZY KOUŘENÍ

§ 3

Tabákové výrobky, tabákové potřeby a elektronické cigarety lze prodávat pouze v prodejnách podle zvláštního právního předpisu 3), a to na vyčleněném místě, dále ve stáncích s prodejem denního a periodického tisku, v zařízeních společného stravování provozovaných na základě hostinské činnosti 5) nebo v ubytovacích zařízeních, s výjimkou ubytovacích zařízení určených k ubytování dětí a mládeže 7). Další omezení a zákazy prodeje tabákových výrobků a tabákových potřeb stanoví zvláštní právní předpis 8).

Zákazy a omezení prodeje tabákových výrobků a povinnosti osob prodávajících tabákové výrobky

§ 4

Prodej tabákových výrobků, tabákových potřeb a elektronických cigaret pomocí prodejních automatů, u nichž nelze vyloučit prodej osobám mladším 18 let věku, je zakázán. Zásilkový prodej a veškeré další formy prodeje výrobků uvedených ve větě první, při kterých není možno ověřit věk kupujícího, jsou zakázány.

§ 5

(1) Zakazuje se prodej a výroba potravinářských výrobků nebo hraček napodobujících

cích tvar a vzhled tabákových výrobků nebo tabákových potřeb.

(2) Zakazuje se dovoz potravinářských výrobků nebo hraček napodobujících tvar a vzhled tabákových výrobků nebo tabákových potřeb.

§ 6

(1) Prodávát tabákové výrobky, tabákové potřeby a elektronické cigarety osobám mladším 18 let se zakazuje.

(2) Prodej tabákových výrobků, tabákových potřeb a elektronických cigaret na kulturních, společenských a sportovních akcích určených pro osoby mladší 18 let je zakázán.

§ 7

(1) Provozovatel je povinen na místech prodeje tabákových výrobků umístit pro kupujícího zjevně viditelný text zákazu prodeje tabákových výrobků, tabákových potřeb a elektronických cigaret osobám mladším 18 let; text musí být pořízen v českém jazyce černými tiskacími písmeny na bílém podkladě, o velikosti písma nejméně 5 cm.

(2) Osoba prodávající tabákové výrobky, tabákové potřeby a elektronické cigarety musí být starší 18 let, pokud se nejedná o žáka připravujícího se soustavně na budoucí povolání v oborech hotelnictví a turismus, kuchař-číšník a prodavač.

Zákaz kouření

§ 8

(1) Zakazuje se kouřit

a) na veřejných místech, kterými jsou

1. veřejnosti volně přístupné uzavřené prostory;
  2. veřejnosti volně přístupné vnitřní prostory budov státních orgánů a orgánů územních samosprávných celků;
  3. veřejnosti volně přístupné vnitřní prostory zařízení zřízených státem nebo územními samosprávnými celky;
  4. veřejnosti volně přístupné vnitřní prostory finančních institucí;
  5. dopravní prostředky veřejné silniční a drážní dopravy a městské hromadné dopravy;
  6. veřejnosti volně přístupné vnitřní prostory budov související s veřejnou dopravou;
  7. kryté nástupiště, přístřešky a čekárny veřejné silniční a drážní dopravy a městské hromadné dopravy,
- s výjimkou stavebně oddělených prostor ke kouření vyhrazených a při pobytu osob trvale větraných do prostor mimo budovu,

b) ve vnějších i vnitřních prostorách všech typů škol a školských zařízení 7),

c) ve vnitřních prostorách nekuřáckých zařízení a ve vnitřních prostorách vyhrazených pro nekuřáky v zařízeních s vyhrazenými prostory,

d) v uzavřených zábavních prostorách, jako jsou kina, divadla, výstavní a koncertní sítě, dále ve sportovních halách a prostorách, kde jsou pořádána pracovní jednání s výjimkou zvláštních, stavebně oddělených prostor ke kouření vyhrazených se zajištěným dostatečným větráním podle požadavků stanovených zvláštním právním předpisem 4),

e) ve vnitřních prostorách zdravotnických zařízení všech typů, s výjimkou uzavřených psychiatrických oddělení nebo jiných zařízení pro léčbu závislostí, ve kterých je dovoleno kouřit pouze v prostorách stavebně oddělených, ke kouření vyhrazených a při pobytu osob trvale větraných do prostor mimo budovu,

(2) Ve vnitřních prostorách budov užívaných státními orgány, orgány územních samosprávných celků, zařízení zřízených státem nebo územním samosprávným celkem poskytující veřejné služby a finančních institucí včetně jejich zařízení společného stravování jsou osoby pověřené jejich řízením povinny zajistit, aby osoby byly v těchto budovách chráněny před škodami působenými kouřením. Ustanovení odstavce 1 tím není dotčeno.

(3) U vstupu do zařízení společného stravování provozovaného na základě hostinské činnosti 5) je jeho provozovatel povinen viditelně označit, aby byla zajištěna informovanost osob před vstupem do zařízení, zda jde o

a) nekuřácké zařízení; musí být označeno grafickou značkou „Kouření zakázáno“ (obrázek č. 1 přílohy),

b) kuřácké zařízení; musí být označeno grafickou značkou „Kouření povoleno“ (obrázek č. 2 přílohy), nebo

c) zařízení s vyhrazenými prostory; musí být označeno grafickou značkou „Stavebně oddě-

lené prostory pro kuřáky a nekuřáky" (obrázek č. 3 přílohy) a zároveň prostory, v nichž je kouření zakázáno, musí být označeny grafickou značkou „Kouření zakázáno" (obrázek č. 1 přílohy) a prostory, v nichž je kouření povoleno, musí být označeny grafickou značkou „Kouření povoleno" (obrázek č. 2 přílohy).

Vzhled grafických značek je upraven v příloze tohoto zákona. Velikost grafických značek „Kouření zakázáno" a „Kouření povoleno" musí být nejméně 12 cm x 16 cm. Velikost grafické značky „Stavebně oddělené prostory pro kuřáky a nekuřáky" musí být nejméně 16 cm x 24 cm.

(4) Kuřácká zařízení a zařízení s vyhrazenými prostory, v nichž je kouření povoleno, musí mít zajištěné dostatečné větrání podle požadavků stanovených zvláštním právním předpisem 4). Zařízení s vyhrazenými prostory musí mít prostory, v nichž je kouření povoleno, stavebně oddělené od prostor, v nichž je kouření zakázáno.

§ 9

(1) Místa, kde je kouření zakázáno, je jejich provozovatel povinen označit zjevně viditelnou grafickou značkou „Kouření zakázáno". Místa ke kouření vyhrazená je jejich provozovatel povinen označit zjevně viditelnou grafickou značkou „Kouření povoleno". Vzhled grafických značek je upraven v příloze tohoto zákona. Velikost grafických značek musí být nejméně 12 cm x 16 cm.

(2) Nedodrží-li osoba zákaz kouření v místech uvedených v § 8 odst. 1 a 2, a to ani po výzvě provozovatele, aby v tomto jednání nepokračovala nebo aby prostor opustila, je provozovatel oprávněn požádat obecní policii, nebo Policii České republiky o zákrok směřující k dodržení zákazu.

§ 9a

Obec v samostatné působnosti může obecně závaznou vyhláškou dočasně nebo trvale zakázat kouření na veřejně přístupných dětských hřištích, veřejně přístupných sportovištích, nebo ve vnitřních prostorách budov určených pro pořádání sportovních, kulturních a společenských akcí, anebo na sportovních, kulturních a společenských akcích, pokud jsou tato místa nebo akce určeny nebo vyhrazeny osobám mladším 18 let.

HLAVA III

OMEZENÍ DOSTUPNOSTI ALKOHOLICKÝCH NÁPOJŮ

§ 10

Podmínky prodeje a podávání alkoholických nápojů

(1) Alkoholické nápoje lze prodávat pouze

a) ve specializovaných prodejnách alkoholických nápojů,

b) ve specializovaných odděleních velkoplošných prodejen určených k prodeji alkoholických nápojů, v prodejnách potravin a smíšených prodejnách, nebo

c) v zařízeních společného stravování provozovaných na základě hostinské činnosti, v ubytovacích zařízeních a kulturních zařízeních s výjimkou zařízení určených pro osoby mladší 18 let.

(2) Ustanovení odstavce 1 se nevztahuje na příležitostný prodej rozlévaných alkoholických nápojů při slavnostech, tradičních akcích, výročních trzích a jim podobných akcích.

§ 11

Omezení prodeje a dovozu

(1) Zakazuje se prodej a výroba hraček napodobujících tvar a vzhled alkoholických nápojů.

(2) Zakazuje se dovoz hraček napodobujících tvar a vzhled alkoholických nápojů.

(3) Osoba prodávající nebo podávající alkohol musí být starší 18 let, pokud se nejedná o žáka soustavně se připravujícího na budoucí povolání v oborech hotelnictví a turismus, kuchař-číšník a prodáváč.

Zákaz prodeje nebo podávání alkoholických nápojů a povinnosti osob prodávajících alkoholické nápoje

§ 12

(1) Zakazuje se prodávat nebo podávat alkoholické nápoje

- a) osobám mladším 18 let,
- b) na všech akcích určených osobám mladším 18 let,
- c) osobám zjevně ovlivněným alkoholickým nápojem nebo jinou návykovou látkou,
- d) ve zdravotnických zařízeních,
- e) v prostředcích výlučně určených pro vnitrostátní hromadnou dopravu osob s výjimkou železničních jídelních vozů, palub letadel a určených prostor plavidel veřejné lodní dopravy,
- f) na sportovních akcích, s výjimkou výčepního piva s extraktem původní mladiny do 10 hmotnostních procent,
- g) ve všech typech škol a školských zařízení 7).

(2) Prodej alkoholických nápojů pomocí prodejních automatů, u nichž nelze vyloučit prodej osobám mladším 18 let věku, se zakazuje. Zásilkový prodej a veškeré další formy prodeje, při kterých není možno ověřit věk kupujícího, jsou zakázány.

(3) Další omezení a zákazy prodeje lihovin stanoví zvláštní právní předpis 8).

§ 13

Obec v samostatné působnosti může v případě konání kulturní, společenské nebo sportovní akce přístupné veřejnosti s důvodným rizikem nárůstu problémů a negativních společenských jevů způsobených jednáním fyzických osob pod vlivem alkoholu obecně závaznou vyhláškou omezit nebo zakázat v určitých dnech nebo hodinách nebo na určitých místech prodej, podávání a konzumaci alkoholických nápojů.

§ 14

Provozovatel je povinen na místech prodeje alkoholických nápojů umístit pro kupujícího zjevně viditelný text zákazu prodeje osobám mladším 18 let. Text musí být pořízen v českém jazyce černými tiskacími písmeny na bílém podkladě o velikosti písma nejméně 5 cm.